

Handläggare
Marie Haesert
Telefon: 08-50825086

Till
Socialnämnden
2023-16-13

Remiss av Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter (SOU 2023:10), KS 2023/612

Svar på remiss från kommunstyrelsen, Dnr KS 2023/612

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remiss Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter (SOU 2023:10).

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter (SOU 2023:10). Regeringen beslutade i juli 2022 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bland annat se över frågan om stärkt tillgång till tandvård för våldsutsatta och lämna förslag som stärker deras rätt till ersättning vid tandskador. I utredningen föreslås att frågor om våldsutsatthet regelbundet ska ställas till alla som besöker tandvården. Utredningen föreslår också att tandvård för skador efter våld i nära relationer inte ska kosta mer än ett vanligt läkarbesök. Vidare ser tandvården behov av ökat samarbete med socialtjänsten.

Socialförvaltningen välkomnar innehållet i utredningen. Alla som möter människor i sitt yrke behöver ha kunskap om våld i nära relation. Förvaltningen ser positivt på att tandvården ser behov av ökat samarbete med socialtjänsten men förvaltningen anser emellertid att de behöver utreda hur samverkan ska se ut. Vidare instämmer förvaltningen i utredningens förslag att tandvård inte ska kosta mer än ett vanligt läkarbesök, då många våldsutsatta kan befinna sig i en mer ansträngd ekonomisk situation utifrån exempelvis ekonomiskt våld.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat delbetänkande Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter (SOU 2023:10) till socialnämnden. Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Norrmalms stadsdelsnämnd.

Ärendet

Uppdraget

I juli 2022 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över frågan om stärkt tillgång till tandvård för våldsutsatta ur ett brett perspektiv och lämna förslag som stärker deras rätt till ersättning vid tandskador. Vidare skulle utredaren lämna förslag som bidrar till ökad kontroll över tandvårdssektorn för att komma till rätta med att oseriösa aktörer missbrukar det statliga tandvårdsstödet.

Utredningsdirektivet anger att uppdraget ska omfatta mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Utöver dessa två begrepp har utredningen valt att komplettera med begreppet annat könsrelaterat våld, för att på så sätt även inkludera vålds- och sexualbrott där offrets kön är orsak till våldet men förhållande inte är det att gärningspersonen är en man och offret en kvinna.

I detta delbetänkande redovisar utredningen den del av uppdraget som handlar om våldsutsatta patienter i tandvården. Det uppdrag som rör ökad kontroll över tandvårdssektorn kommer att redovisas i utredningens slutbetänkande den 30 november 2023.

I uppdraget har det bland annat ingått att kartlägga hur många patienter som utsatts för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer på ett sådant sätt att tandvård behövs för att åtgärda skador som uppstår. Därutöver utvärdera tandvårdens förmåga till tidig upptäckt, kunskap, rutiner, dokumentation samt samverkan med övrig hälso- och sjukvård och socialtjänst när det gäller våldsutsatta. Slutligen har det ingått att analysera och bedöma hur det ekonomiska stödet till personer som utsatts för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer för tandskador kan förstärkas och lämna ändamålsenliga förslag på hur sådana system kan utformas.

Våldets omfattning

Utredningen lyfter att omfattningen av antalet våldsutsatta vuxna patienter som har ett tandvårdsbehov är mycket ungefärliga uppskattningar. De har angett intervallet 3 400–8 000 personer som årligen utsatts för mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld och våld i nära relationer så att tandvård behövs för att åtgärda orofaciala skador* som uppstår. Motsvarande uppgifter om antalet våldsutsatta barn som har ett tandvårdsbehov under ett enskilt år saknas.

Tidig upptäckt, behandling och dokumentation

Utredningen konstaterar att allt fler kliniker ställer frågor om våld till alla vuxna patienter som en del i hälsodeklarationen (anamnesen). Trots allt fler kliniker ställer frågor om våld till alla vuxna patienter som en del i hälsodeklarationen, fordras ett förändrings- och utvecklingsarbetet inom tandvården gällande rutiner kring frågor om våld. Utredningen föreslår att tandvården ska ges förutsättningar att dokumentera tecken på våldsutsatthet oavsett var på kroppen tecknen uppträder. Fysiska skador kan ha uppstått på många olika sätt. Skadorna kan vara ett resultat av exempelvis knuffar, slag, stryptag och sparkar. Skador mot huvud, hals och ansikte är vanliga hos patienter som utsatts för våld. Det kan också förekomma mjukvävnadsskador som blåmärken och skrapmärken samt skador på tänder. Och det kan vara skador som inte stämmer överens med den historia som berättas.

Kunskap om tandvårdens ansvar

I utredningen lyfter företrädare för tandvården att kunskapsbehovet generellt är stort och spänner över många olika områden. Det handlar om utbildningar om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i ett bredare samhällsperspektiv till kunskap om fysiska tecken på våld men också tandvårdens ansvar. Utredningen betonar att utbildning och fortbildning är av central betydelse, för att exempelvis en rutin med frågor i samband med anamnestagning ska kunna implementeras på ett bra sätt och få önskad effekt. Att agera och ge stöd är avhängigt av vilket sätt och i vilken omfattning vårdgivaren aktivt arbetat med utbildnings- och fortbildningsinsatser och har infört rutiner samt metoder.

Tandvårdens samverkan med socialtjänst

Utredningen framhåller att brister och hinder för samverkan mellan tandvården och andra aktörer såsom här socialtjänsten, omnämns i flera rapporter och utredningar under senare år. Tandvården upplever att det är svårt att veta till exempelvis vilken funktion de ska vända sig. Samverkan med socialtjänsten sker alltid när det gäller barn medan samverkan med socialtjänst vad gäller vuxna sällan förekommer eller aldrig. Tandvården ser behov av ökat samarbete och enkla samverkanssystem med socialtjänsten. Exempel som ges är funktionsbrevlåda som ger tandvården ”en väg in”, kommunkontakter, utarbetade rutiner eller modeller som det finns med socialtjänsten avseende barn, samverkansavtal mellan myndigheter på samma sätt som för placerade barn,

Utredningens bedömning av vilka åtgärder som bör vidtas

Utredningen presenterar ett antal åtgärdsförslag på nationell, regional och kommunal nivå för att tandvården ska kunna erbjuda

ett väl fungerande stöd till personer som utsätts för mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld och våld i nära relationer.

Exempel som lyfts är:

- att frågor om våldsutsatthet ska ställas till samtliga patienter som en del i anamnestagning.
- att tandvården ska ges förutsättningar att dokumentera tecken på våldsutsatthet oavsett var på kroppen tecknen uppträder.
- att direkta kontaktvägar till övrig hälso- och sjukvård, socialtjänst, polis och frivilligorganisationer ska underlättas.

Särskilt tandvårdsstöd till våldsutsatta

Utredningens uppfattning är att det inte är rimligt att personer som blir utsatta för mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld eller våld i nära relationer, utöver det lidande som våldet i sig orsakar, dessutom drabbas av höga tandvårdskostnader. De olika ersättningsformer som finns i dag ger inte dessa brottsoffer ett tillräckligt skydd. Därför behövs ett förstärkt skydd mot höga tandvårdskostnader för personer som drabbas av orofaciella skador orsakade av mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld och våld i nära relationer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp den 7 juni 2023. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 8 juni 2023.

Jämställdhetsanalys

Stockholms stad antog Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025. Programmets övergripande vision är att *Stockholm är en stad fri från våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation*. Att arbeta mot våld är en viktig del i att skapa ett socialt hållbart och jämställt Stockholm. Våld utövas av både kvinnor och män och förekommer i alla typer av parrelationer, såväl i homo- som heterosexuella relationer. Våld i nära relationer riktas i högre grad mot kvinnor. Kvinnor drabbas i högre grad av våld i nära relationer, hälsomässigt, socialt och ekonomiskt. I jämförelse med män utsätts kvinnor oftare för grövre¹ ² och mer upprepat våld av närstående och de måste i större utsträckning uppsöka sjukvård. Utredningens samlade bedömning är att förslaget kan bidra till ökad jämställdhet genom att lindra negativa effekter för kvinnor och sexuella

¹ Våld och hälsa. NCK, 2014

² Frenzel, A. Brott i nära relationer – en nationell kartläggning. Brå, 2014

minoriteter som i dag drabbas hårdare än andra av sexuellt våld och våld i nära relationer. Våld är ett jämställdhetsproblem som hindrar våldsutsatta kvinnor att få sina mänskliga rättigheter och friheter tillgodosedda.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Socialförvaltningen välkomnar och ställer sig positiv till innehållet i utredningen. Alla som möter människor i sitt yrke behöver ha kunskap om våld i nära relation. Våldet är ett stort samhällsproblem som påverkar folkhälsan och det är därför viktigt att vara uppmärksam på signaler och tecken på utsatthet för våld.

Förvaltningen ser positivt på att tandvården ser behov av ökat samarbete och enkla samverkanssystem med socialtjänsten även avseende vuxna. Däremot behöver förvaltningen utreda hur samverkan ska se ut, vilket också till vis del bör ske tillsammans med tandvården.

Förvaltningen instämmer i utredningens förslag att tandvård inte ska kosta mer än ett vanligt läkarbesök. Många våldsutsatta kan befinna sig i en mer ansträngd ekonomisk situation utifrån exempelvis beroende av andra eller ekonomiskt våld och tandvård kan då bortprioriteras. Och höga tandvårdskostnader till följd av våld i nära relation, kan komma att innebära ett behov att ansöka om ekonomiskt bistånd för en annars självförsörjande person. Med utredningens förslag skulle konsekvensen innebära att den risken minimeras.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att frågor om våldsutsatthet ska ställas till samtliga patienter som en del i anamnestagning. Tandvården kallar alla barn och ungdomar upp till 23 års ålder och de flesta vuxna och de har därmed en möjlighet att upptäcka eventuell våldsutsatthet. Tandvården träffar ofta patienter under lång tid, de bygger relationer mellan sig och patient och kan upptäcka andra symtom då våldsutsatta generellt har sämre allmän fysisk och psykisk hälsa jämfört med andra.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remiss.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilagor

1. Remissmissiv - Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter (SOU 2023:10)
2. Bilaga - Enkät våldsutsatta patienter i tandvården
3. Remiss - Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter (SOU 2023:10)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2023-06-01
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2023-06-01